

dr Agneš Slavić:

Prikaz glavnih rezultata istraživanja „YOUMIG“ o stavovima mladih vezanih za migraciju

Uvod

Migracije mladih unutar Dunavskog regiona su sve intenzivnije i predstavljaju izazov svim nivoima vlade i administracije. Emigracija mladih izaziva promenu starosne strukture populacije države odakle oni odlaze, tamo se povećava udeo starijih i javlja se deficit radno sposobnog stanovništva i ljudskog kapitala. Većina ovih migracija pogađa lokalne samouprave, ali malo njih je spremno da se suoči sa tom situacijom. Da bi to mogle, potrebni su im precizniji podaci i elementi kojima bi mogli da stvaraju uspešne lokalne politike.

Iz tih potreba je nastao projekat *YOUMIG - Unapređenje institucionalnih kapaciteta i pospešivanje saradnje u cilju suočavanja i postupanja u skladu sa uticajima transnacionalnih migracija mladih*. Kompleksnost situacije zahteva učešće i statističkih zavoda i akademskih institucija iz Dunavskog regiona. YOUMIG projekat ima za cilj da pruži podršku lokalnim samoupravama u eksploataciji razvojnog potencijala da bi se ojačali lokalni kapaciteti u vezi sa praćenjem migracije mladih, kreiranjem adekvatnih politika sa naglaskom na ljudskom kapitalu. Vodeći partner projekta je Centralni zavod za statistiku iz Budimpešte.

U projektu, koji je započet 01.01.2017. godine i traje do 30.06.2019. godine iz Srbije učestvuju sledeće institucije: Republički zavod za statistiku, Institut društvenih nauka i Opština Kanjiža. Radi postizanja jednog od definisanih ciljeva projekta, tj. da se pomoću naučnih istraživanja detaljnije upoznaje migracija mladih, u opštini Kanjiži obavljeno je terensko istraživanje pomoću anketnog upitnika o stavovima mladih vezano za migraciju.

Metodologija istraživanja

Osnovni cilj ovog terenskog istraživanja bio je utvrditi planove i stavove mladih od 18-34 godine starosti, koji žive u opštini Kanjiži vezano za migraciju.

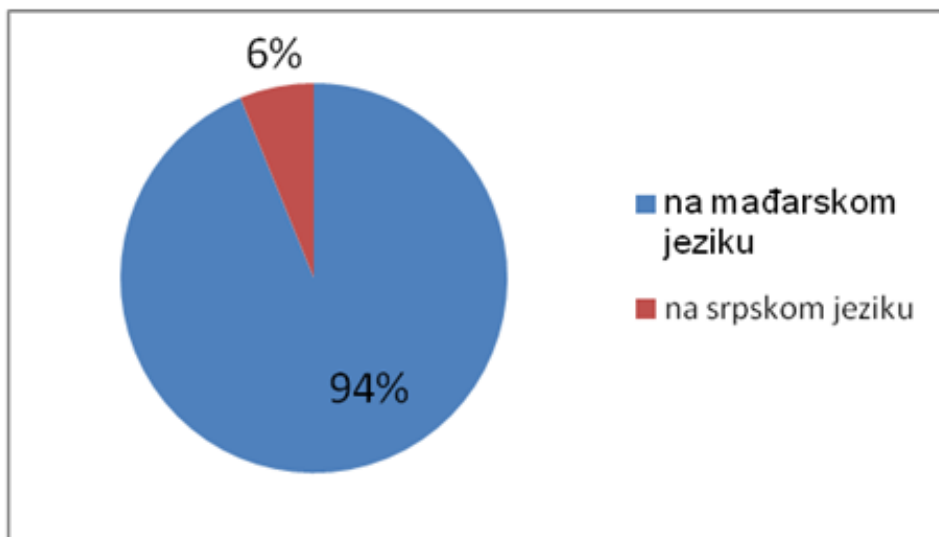
U istraživanju je korišćen standardizovani upitnik razvijen za ciljeve YOUMIG projekta. Pre početka anketiranja standardizovan upitnik je prilagođen lokalnim okolnostima, a konačna verzija je prevedena na srpski i mađarski jezik. Pored demografskog profila ispitanika upitnik je sadržao pitanja o planovima mladih vezano za iseljenje i povratak u Srbiju, o zadovoljstvu životom i mogućnostima koje pruža opština Kanjiža, kao o stavovima i predrasudama vezano za migrante. Radi efikasnog prikupljanja podataka obavljena je i obuka anketara, koji su pronalazili ispitanike i pomagali im u procesu popunjavanja upitnika. On-line anketiranje je obavljeno između 20. i 28. septembra 2018. godine. Upitnik je bio dostupan na opštinskoj web

stranici projekta (www.youmig.eu). Popunjavanje anketnog upitnika je bilo dobrovoljno i anonimno.

U istraživanju je korišćen kvotni uzorak prema demografskom profilu osnovne populacije. Nakon analize prispelih popunjenih upitnika, utvrđeno je da uzorak čini 615 ispitanika. Kako prema podacima Republičkog zavoda za statistiku u opštini Kanjiži živi ukupno 5097 osoba između 18 i 34 godine starosti, istraživanjem je obuhvaćeno 12% osnovne populacije, te se rezultati mogu smatrati reprezentativnim. U nastavku sledi prikaz uzorka istraživanja.

Prva slika prikazuje strukturu ispitanika prema jeziku popunjavanja upitnika, koji je bio dostupan na srpskom i mađarskom jeziku.

Slika 1. Struktura ispitanika – prema jeziku popunjavanja upitnika

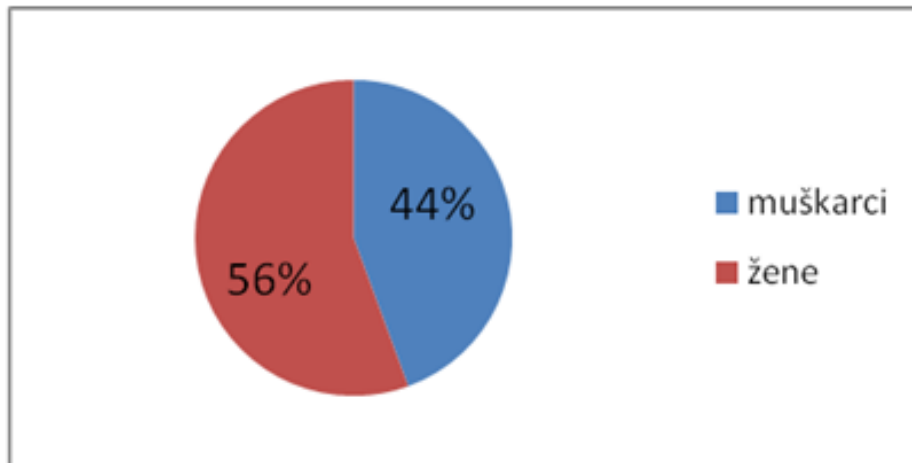

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Dominantna većina (94%) ispitanika je on-line upitnik popunila na mađarskom jeziku. Kako prema podacima Republičkog statističkog zavoda u opštini Kanjiži Srbi čine oko 7,3% stanovnika, a Mađari oko 85,2%, možemo konstatovati da uzorak odlikava nacionalnu strukturu opštine.

Sledeća slika pokazuje polnu strukturu ispitanika.

Slika 2. Struktura ispitanika – prema polu

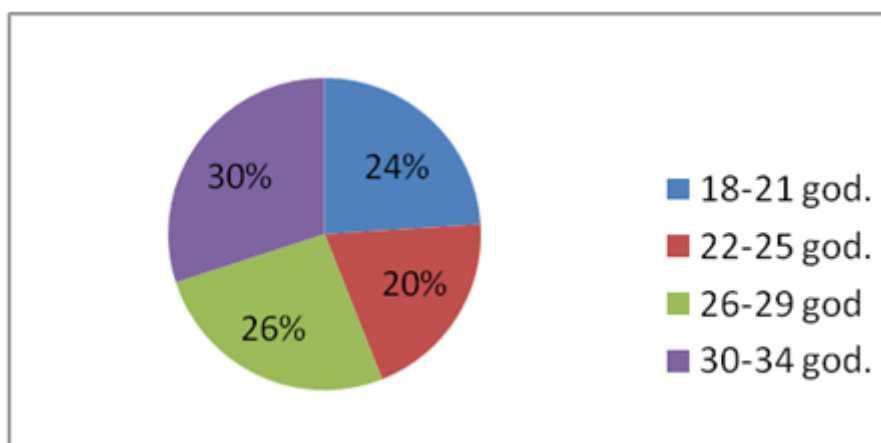

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Polna struktura ispitanika je skoro 50-50%, odnosno 56% ispitanika čine žene, dok 45% su muškarci. U opštini prema podacima Republičkog zavoda za statistiku živi 2652 muškaraca (52%) i 2445 žena (48%) između 18 i 34 godine starosti. U istraživanju je učestvovalo malo više žena nego bi to njihov udeo u strukturi osnovne populaciji zahtevalo, ali zbog prirode istraživanja, dobrovoljnog popunjavanja anketnog upitnika, uzorak se može smatrati prihvatljivim.

Strukturu ispitanika prema godinama starosti prikazuje slika broj 3.

Slika 3. Struktura ispitanika – prema godinama starosti

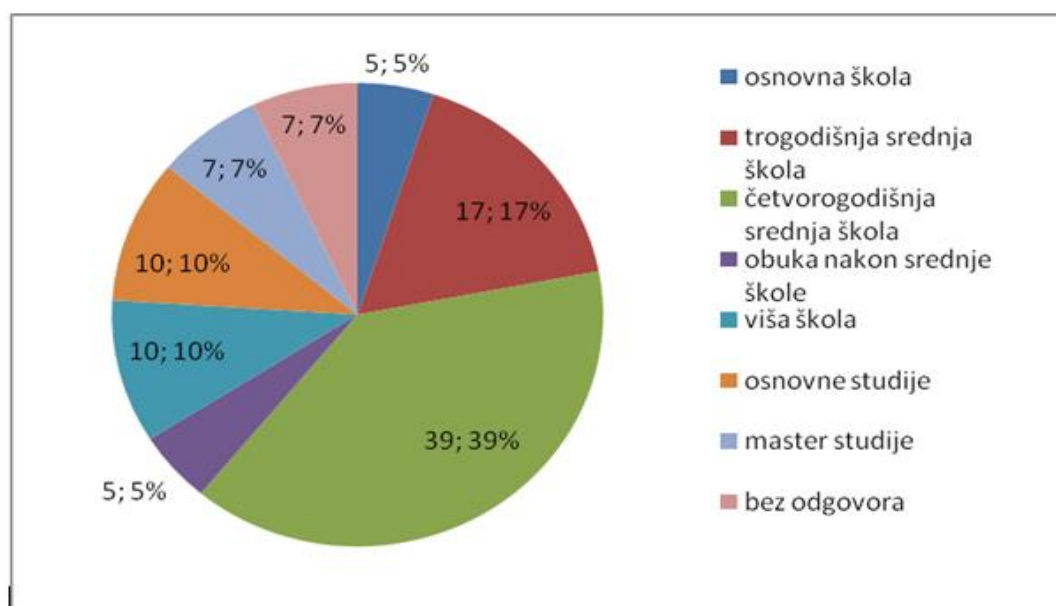

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Prema podacima Republičkog zavoda za statistiku u opštini Kanjiži struktura mladih je sledeća: osobe između 30 i 34 godine čine 31% mladih između 18 i 34 godine starosti, osobe između 26 i 29 godine starosti čine 24% mladih, osobe između 22 i 25 godine čine 22% mladih, dok osobe između 18 i 21 godine čine 22% mladih. U sprovedenom istraživanju ispitanici između 30 i 34 godine čine 30% uzorka, ispitanici između 26 i 29 godina starosti 26%, ispitanici između 18 i 21 godine 24%, a ispitanici između 22 i 25 godina 20% uzorka. Može se konstatovati da struktura ispitanika prema godinama starosti odslikava strukturu osnovne populacije prema godinama starosti.

Sledeća slika pokazuje strukturu uzorka prema školskoj spremi.

Slika 4. Struktura ispitanika – prema godinama školskoj spremi

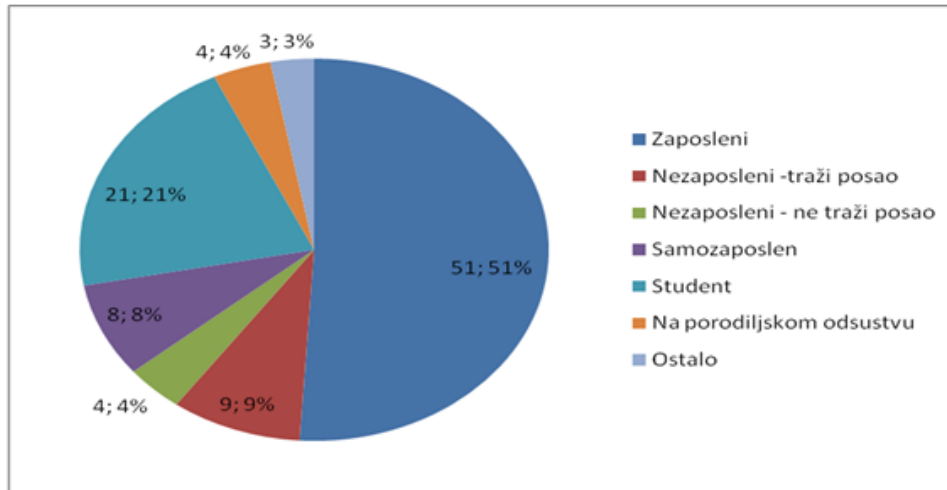

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Većinu ispitanika (56,6%) čine oni sa završenom srednjom školom. Višu školu ili fakultet završio je 27,9% ispitanika, dok osnovno obrazovanje ima 5,5% ispitanika. Bitno je istaći da 22% ispitanika čine osobe između 18-22 godine, potencijalni đaci srednje škole ili studenti.

Struktura ispitanika prema aktivnosti predstavljena je na slici br. 5.

Slika 5. Struktura ispitanika – prema aktivnosti

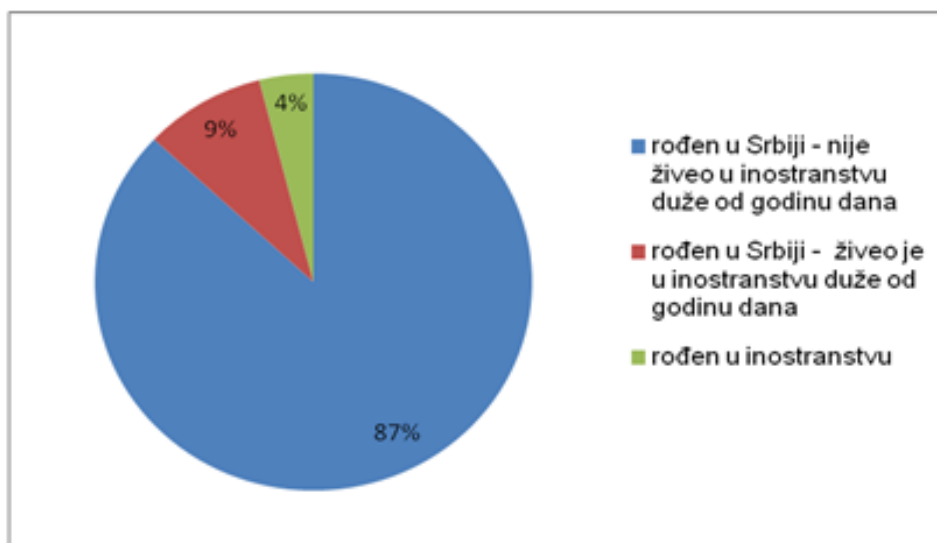

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Većina (51%) ispitanika je u radnom odnosu. Nezaposleni čine oko 15%, dok samozaposleni 9% uzorka. Studenti i đaci čine oko 21% uzorka.

Istraživanje je obuhvatilo i pitanje vezano za mesto rođenja ispitanika. Podatke o tome prikazuje sledeća slika.

Slika 6. Struktura ispitanika – prema mestu rođenja aktivnosti

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Dominantna većina (87%) ispitanika rođena je u Srbiji i nije živela u inostranstvu duže od godinu dana.

Struktura ispitanika prema mestu stanovanja prikazana je u sledećoj tabeli.

Tabela 1. Struktura ispitanika prema mestu stanovanja

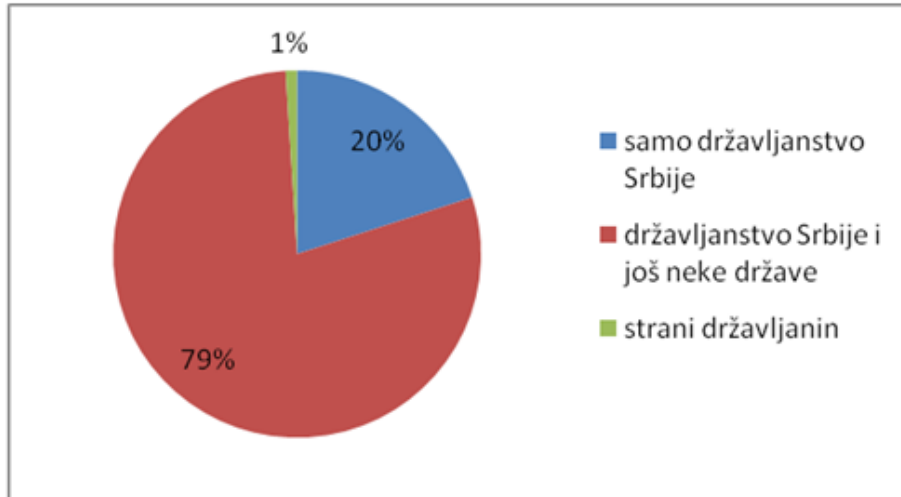
Mesto	Broj ispitanika
Adorjan	6
Doline	9
Horgoš	152
Kanjiža	231
Mali Pesak	2
Male Pijace	37
Martonoš	28
Novo Selo	3
Orom	33
Totovo Selo	23
Trešnjevac	39
Velebit	7
Zimonić	4

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Oko trećine ispitanika živi u Kanjiži, oko četvrtine ispitanika u Horgošu, dok 42% ispitanika živi u preostalim 11 mesta opštine Kanjiže. Kako prema rezultatima popisa iz 2011. godine oko 38% ukupnog stanovništva opštine živi u Kanjiži, a u Horgošu oko 23%, struktura ispitanika prema mestu stanovanja realno odlikava strukturu stanovništva date opštine.

Struktura ispitanika prema državljanstvu je isto važna stavka vezano za stavove o migraciji – podatke u vezi s tim prikazuje slika 7.

Slika 7. Struktura ispitanika – prema državljanstvu

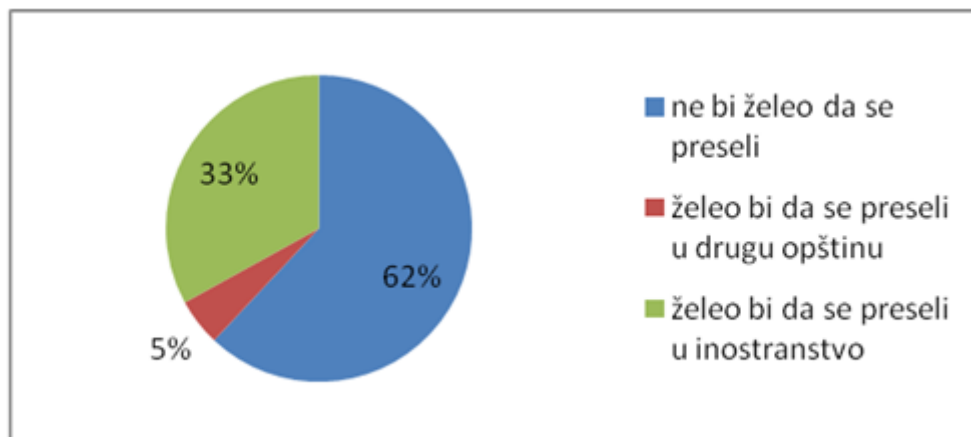
Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Većina ispitanika (79%) pored državljanstva Republike Srbije raspolaže i sa državljanstvom druge zemlje – najčešće je to državljanstvo Mađarske.

Rezultati i diskusija

Migracioni potencijal mladih iz opštine Kanjiže ispitan je pomoću pitanja – da li bi oni želeli da se presele u drugu državu. Dobijene podatke pokazuje slika 8.

Slika 8. Rezultati istraživanja – želja mladih za preseljenjem iz opštine Kanjiže

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Rezultati pokazuju da skoro 2/3 ispitanika ne želi da se preseli, međutim 1/3 ispitanika bi želeo da se preseli u inostranstvo, dok oko 5% ispitanika u drugu opštinu unutar Srbije.

Ocenu potencijalnih uzroka ostajanja u rodnom mestu prikazuje tabela 2. Ispitanici su označavali značaj pojedinih uzroka na skali od 1 do 5, tako da ocena 1 ukazuje na to da dati uzrok nije važan, dok ocena 5 ukazuje na to da je taj uzrok veoma važan.

Tabela 2. Rezultati istraživanja – uzroci ostajanja u rodnom mestu

Potencijalni uzroci	Ocena važnosti uzroka (1-5)
Tu mi je porodica i rodbina.	4.44
Tu žive moji prijatelji	4.24
Tu se osećam sretnim.	4.06
Emotivno sam jako vezan za rodno mesto.	4.05
Tu postoji jaka zajednica, zbog čega vredi ostati.	3.66
Tu imam sve.	3.45
Tu mi je obezbeđena egzistencija.	3.34
Tu imam posao u skladu sa kvalifikacijom.	3.28
Tu mogu da obezbedim adekvatnu egzistenciju.	3.27
Životni standard u Srbiji će se povećati u budućnosti.	2.55
Ekonomska situacija Srbije će se poboljšati u budućnosti.	2.41
Politička situacija Srbije će se poboljšati u budućnosti.	2.27

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Podaci o uzrocima ostajanja u rodnom mestu ukazuju na dominaciju emotivnih uzroka. Najznačajniji uzroci ostajanja u rodnom mestu su vezani za to da tu živi i porodica, rodbina i prijatelji ispitanika, zatim tu se osećaju srećnim i emotivno su vezani za svoj rodni kraj.

Od ispitanih mladih stanovnika opštine Kanjiže 109 (18% svih ispitanika) planira da u roku od godinu dana preseli u inostranstvo. Od njih 89 (82% onih koji planiraju preseljenje) preuzeo je već i konkretne mere za preseljenje (prikupljanje informacija, traženje posla i smeštaja u inostranstvu, itd). Od onih koji planiraju preseljenje 55% bi se preselio sam, dok 45% sa porodicom. Samo 35% onih koji planiraju preseljenje razmišlja o tome da se vremenom vrati u svoju domovinu.

Uzroke iseljenje prikazuje tabela 3. Ispitanici su označavali značaj pojedinih uzroka – iskaza na skali od 1 do 5, tako da ocena 1 ukazuje na to da dati uzrok nije važan, dok ocena 5 ukazuje na to da je taj uzrok veoma važan.

Tabela 3. Rezultati istraživanja – uzroci iseljenja

Potencijalni uzroci	Ocena važnosti uzroka (1-5)
U Srbiji zarade su niske.	4.64
Ekonomska situacija u Srbiji je nepovoljna.	4.40
Ne vidim svoju budućnost u Srbiji.	4.37
Politička situacija u Srbiji je nestabilna.	4.23
Nisam zadovoljan sa domaćim životnim standardom.	4.12
U Srbiji ne postoje adekvatne mogućnosti za zapošljavanje.	4.07
U Srbiji mladi ne mogu da prosperiraju.	3.75
U inostranstvu bih bio srećniji, nego u Srbiji.	3.64
U Srbiji ne mogu pronaći posao u struci.	3.63
Avantura, želeo bih upoznati svet.	3.61
Ne postoji jaka zajednica zbog čega bi vredelo tu ostati.	3.56
U Srbiji, kao Mađar ne mogu se snaći.	3.36
Većina mojih prijatelja je već u inostranstvu.	3.21
Ne vladam dovoljno dobro srpskim jezikom da bih se tu snašao.	3.15
Nisam emotivno vezan sa svojom domovinom.	2.71
Većina moje porodice/rodbine je već u inostranstvu.	2.31

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Većina ispitanika bi se preselila u inostranstvo zbog ekonomskih razloga. Smatraju da su u Srbiji zarade niske, ekonomska i politička situacija nestabilna, ne vide svoju budućnost u ovoj zemlji, nisu zadovoljni domaćim standardom i ne mogu naći adekvatan posao – to im je glavni motiv za iseljenje u inostranstvo.

Istraživanje je obuhvatilo i pitanja vezana za iskustvo o boravku u inostranstvu. Od anketiranih mladih 58 (9,4%) je već živeo u inostranstvu duže od godinu dana, i to većina u Mađarskoj, zatim u Nemačkoj, Austriji i Engleskoj. Glavni razlog njihovog boravka u inostranstvu bio je zapošljavanje i nastavak školovanja.

Iskustvo stečeno u inostranstvu je manje od polovina ispitanika (47%) mogla da koristi nakon povratka u opštinu Kanjiža.

Da bi smo saznali više o migracionim planovima mladih, uključili smo i pitanje o tome šta smatraju neophodnim uslovima da bi se nakon boravka u inostranstvu vratili u svoju domovinu. Rangiranje potencijalnih razloga pokazuje donja tabela.

Tabela 4. Rezultati istraživanja – uzroci potencijalnog povratka iz inostranstva

Potencijalni uzroci	Ocena važnosti uzroka (1-5)
Ako bi od inostrane zarade mogao uštediti toliko što u Srbiji može predstaviti osnovu za egzistencijalnu sigurnost.	3.43
Ako bi u Srbiji dobio adekvatan posao.	3.24
Za sada ne planiram da se vratim.	3.24
Ako bi postajala jaka zajednica zbog čega bi se vredelo vratiti.	3.04
Ako bi se i moji prijatelji vratili kući.	2.70
Ako bi se i moja porodica/rodbina vratila kući.	2.58

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Ispitanici svoj povratak kući vezuju za ekonomske, materijalne uslove: za egzistencijalnu sigurnost i adekvatan posao u Srbiji. Bitno je istaći da je iskaz o tome da ispitanik za sada ne planira povratak iz inostranstva isto visoko rangiran, na skali od 1 do 5 ocenjen je sa 3,24. To ukazuje na to da značajan udeo ispitanika razmišlja o trajnom iseljenju u inostranstvo.

Istraživanje je obuhvatilo i pitanja o tome da li su ispitanici koji su duže vremena (duže od godinu dana) boravili u inostranstvu, imali neke poteškoće nakon povratka u opštinu Kanjižu. Tabela 5. pokazuje te odgovore.

Tabela 5. Rezultati istraživanja – potencijalne poteškoće nakon povratka iz inostranstva

Potencijalne poteškoće	Udeo ispitanika
prilikom priznavanja visokoškolske isprave stečene u inostranstvu	20%
prilikom traženja posla	20%
prilikom dobijanja ili obnavljanja zvaničnih ličnih dokumenata (lična karta, pasoš, vozačka dozvola)	10%
prilikom prijave promene prebivališta, promene bračnog stanja, rođenje deteta, upis imovine ili registracija vozila	10%
prilikom dobijanja poreskog identifikacionog broja, popunjavanje poreske prijave, dobijanje povraćaja poreza	10%
prilikom dobijanja zdravstvenog osiguranja, pristup nekoj vrsti zdravstvene usluge	10%
prilikom dobijanja pomoći prilikom pokretanja sopstvenog biznisa	10%

Izvor: Istraživanje u okviru YOUMIG projekta u opštini Kanjiži u 2018. godini

Oko 20% ispitanika je iskusila teškoće nakon povratka iz inostranstva prilikom priznavanja visokoškolske isprave stečene u inostranstvu ili prilikom traženja posla. Oko 10% ispitanika je iskusila poteškoće u rešavanju raznih administrativnih poslova nakon povratka iz inostranstva.

Zaključak

Na osnovu rezultata istraživanja sprovedenog u krugu mladih (18-34 godine starosti) koji žive na teritoriji opštine Kanjiže možemo konstatovati da dominantna većina (80 %) ispitanika raspolaže sa državljanstvom države članice Evropske unije – što predstavlja značajan migracioni potencijal. Međutim, većina mladih koji žive na teritoriji opštine Kanjiže emotivno je vezana za svoj rodni kraj. I zbog toga 2/3 ispitanih ne bi se odselio odavde.

Istovremeno 18% ispitanika ozbiljno razmišlja o tome da se iseli u inostranstvo i da trajno ostane tamo. Po njima glavni razlog iseljenja je ekonomske, stručne i egzistencijalne prirode. Snalaženje i prosperitet mladih u rodnoj državi značajno otežava i činjenica da značajan udeo ispitanika ne vlada na adekvatnom nivou srpskim jezikom. Glavni razlozi iseljenja su zapošljavanje i nastavak školovanja (uglavnom u Mađarskoj).

Mladi smatraju da povratak kući iz inostranstva zavisi pretežno od ekonomskih činilaca, od toga da li bi u Srbiji imali egzistenciju i adekvatan posao. Od mladih koji su se nakon boravka u inostranstvu vratili u svoju domovinu u opštini Kanjiži oko 10-20% iskusio je i razne administrativne poteškoće, uglavnom vezano za priznavanje diploma stečenih u inostranstvu i prilikom traženja posla.

Detaljnija buduća analiza migracionog potencijala mladih bi mogla da obuhvata analizu njihovih stavova o migraciji prema demografskim karakteristikama (pol, starost, školska sprema), prema aktivnosti (zaposleni, nezaposleni, đaci i studenti), prema zapošljavanju (na određeno ili neodređeno vreme), kao i prema mestu stanovanja (Kanjiža ili manja mesta u opštini). Bilo bi interesantno upoznati stavove mladih prema osobama koji su se već odselili – kako na njih gledaju oni koji trenutno žive u opštini Kanjiži, da li imaju realna saznanja o njihovom iskustvu o životu u inostranstvu. Bilo bi potrebno detaljno analizirati i potencijalne razloge povratka iz inostranstva. Kako je upitnik obuhvatio i pitanja o nivou opšteg zadovoljstva životom i mogućnostima koje opština Kanjiža nudi, njihovo upoređivanje sa stavovima mladih prema migraciji moglo bi dati veoma interesantne rezultate.

Navedene analize bi mogle da pružaju osnovu za izradu konkretnih planova i mera radi smanjenja migracije mladih u opštini Kanjiži, a pored stručne javnosti bile bi korisne i za donosioce odluka na nivo opštine i šire zajednice.